

Стан банківської системи

1. ЗАГАЛЬНА СИТУАЦІЯ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ.

За станом на 1 квітня 2006 року в Державному реєстрі банків значиться 188 банків, з них 165 банків мають ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій, у тому числі: 132 банки - акціонерні товариства (з них: 91 - відкриті акціонерні товариства (2 банки - державні), 41 - закриті акціонерні товариства), 33 - товариства з обмеженою відповідальністю.

З початку року в Державному реєстрі банків зареєстровано 4 банки (ЗАТ "АКБ "Сигмабанк", АКБ "Престиж", ТОВ "КБ "Дельта", ТОВ "АІС - банк").

В стані ліквідації перебуває 20 банків (10,6 % від загальної кількості банків у Державному реєстрі банків), з них 15 банків ліквідується за рішенням Національного банку України, 4 банків - за рішенням господарських (арбітражних) судів та 1 банк – за рішенням зборів акціонерів (власників) банку.

Зважаючи на той факт, що у 2002 році питома вага найбільших десяти банків сягала 56%, а в 2005 році скоротилась до менше ніж 54%, можна зробити висновок про зростаючу роль великих банків (друга група в рейтингу НБУ), питома вага яких збільшилась з 17,5% до 17,6% протягом того самого періоду: за підсумками 2005 року два банки – «Фінанси та Кредит» та «Укрпромбанк» перейшли з другої до першої групи, а також три банки – «ТАС-Комерцбанк», «Мрія» та «Альфа-Банк» – перейшли з третьої до другої групи, що зумовило певні перегрупування ваги банків в розрізі груп. Якщо розглядати банки, що посідають з 11 по 25 місця в рейтингу НБУ, то їх вага збільшилась з 17% до 19,7%.

Згідно постанови Національного банку України від 15.02.2006 року №50 збільшується розмір мінімального регулятивного капіталу в гривневому еквіваленті для банків, який вони повинні мати до 30 грудня 2006 року та протягом 2007 року (див. **табл. 1.1**).

Таблиця 1.1 *Мінімальний розмір регулятивного капіталу для діючих банків (тис. грн.)*

	з 01.05.04	з 31.12.04	з 30.12.05	з 13.12.06
Уповноважені банки, які діють по всій території України	36 642	39 973	50 522	57 740
Уповноважені банки, які працюють в одному регіоні	23 318	26 649	32 478	36 087
Уповноважені місцеві кооперативні банки	7 662	8 661	10 104	10 626

Регулятивний капітал є одним з найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості й стабільної діяльності банків.

2. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

З початку 2006 року зберігалася тенденція до зростання основних показників діяльності банків.

Триває укрупнення банків, спричинене як тривалою політикою НБУ до підвищення капіталізації банківської системи, так і початком активної експансії на національний ринок банківських послуг крупних міжнародних гравців. Зокрема, зростання балансового капіталу українських банків за жовтень склало 4,2%, за листопад – 2,6%, за грудень – 7,6%. Станом на початок 2006 року балансовий капітал банків в Україні склав 25 млрд. грн., що більше, ніж на початок 2005 року, на 38%.

Також спостерігається:

- інтенсивний розвиток карткового бізнесу. Проте, за оцінками експертів, в даному сегменті банківських послуг майже вичерпаний потенціал екстенсивного розвитку (зарплатні проекти), а тому набирає оберти етап якісного розвитку, пов'язаного із впровадженням нових для національного ринку карткових продуктів;
- інтенсивний розвиток роздрібного кредитування;
- збільшення присутності в банківській системі України іноземного капіталу;
- тривала тенденція до нарощування банками залучення строкових коштів клієнтів.

3. АКТИВИ БАНКІВ УКРАЇНИ

З початку 2006 року спостерігається збалансоване зростання активів та покращення їх структури і якості, що є необхідною умовою стабільного функціонування і розвитку банків.

За I квартал 2006 року активи збільшилися на 6,4 % і становлять 227,5 млрд. грн. Загальні активи збільшились також на 6,4 % і складають 237,2 млрд. грн., в т.ч. нерезиденти – 6,1 % від загальних активів.

Зростання активів українських банків по групах у січні-лютому мало наступний вигляд: (табл. 3.1)

Таблиця 3.1 Зростання активів українських банків за січень-лютий 2006 року у розрізі груп

I група	101,1%
II група	105,9%
III група	96,7%
IV група	100,9%

Активи банків за участю іноземного капіталу зросли на 57,6%

Проте у порівнянні з активами банків будь-якої країни Євро зони розмір активів банків України залишається абсолютно мізерним.

Станом на 01.04.2006 банки мають наступну структуру активів: (Рис. 3.1)

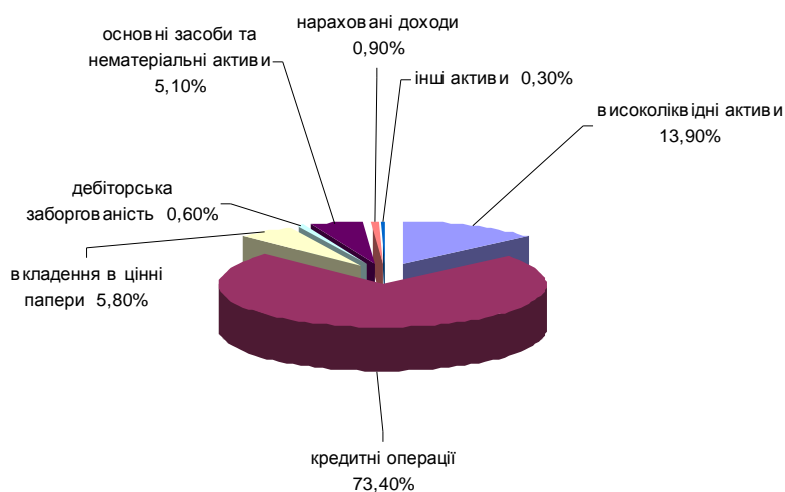
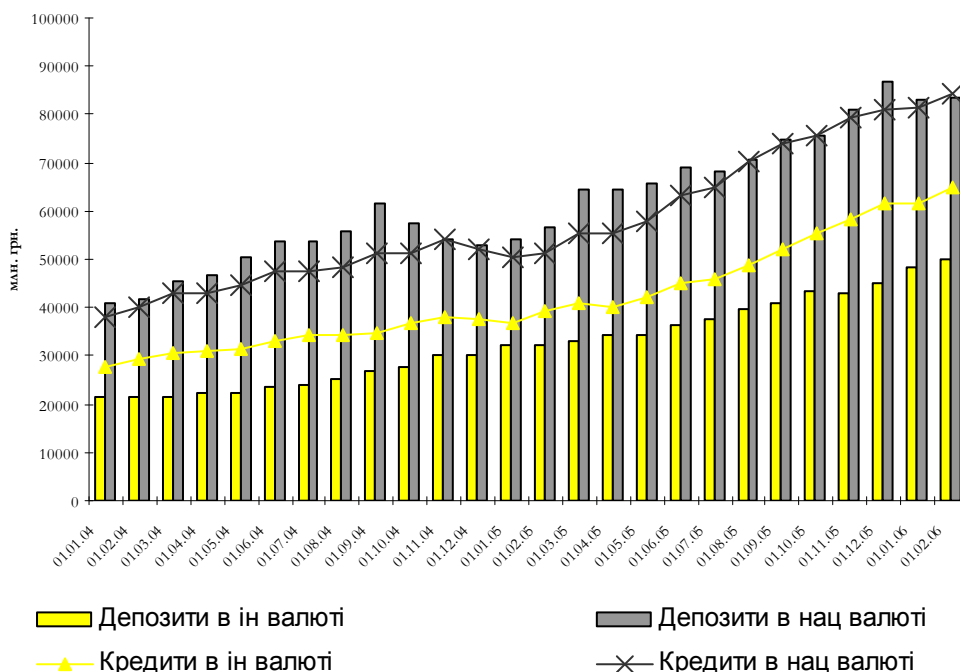

Рисунок 3.1 Узагальнена структура активів банків України станом на 01.04.2006

Високоліквідні активи складають – 13,9 % від суми загальних активів, кредитні операції – 73,4 %, вкладення в цінні папери – 5,8 %, дебіторська заборгованість – 0,6 %, основні засоби та нематеріальні активи – 5,1 %, нараховані доходи до отримання – 0,9 %, інші активи – 0,3% від суми загальних активів.

Збільшення загальних активів відбулось, в основному, за рахунок збільшення кредитів, наданих банками - на 17,9 млрд. грн. або на 11,4 %, з них: кредитів, що надані суб'єктам господарювання – на 9,1 млрд. грн. або на 8,4%, кредитів, наданих фізичним особам – на 5,4 млрд. грн. або на 16,3%.

Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України, за січень–лютий зросли на 4,4% і на 01.03.2006 становили 149,8 млрд. грн. Заборгованість за кредитами в національній валюті зростає за цей період на 3,7%, або 3,0 млрд. грн., в іноземній – на 5,4% або 3,2 млрд. грн. Порівнюючи ступінь активності кредитної діяльності банківського сектору цього року з відповідним періодом 2005 року, можна підкреслити, що вона була більш інтенсивною, а саме на 66,1%.

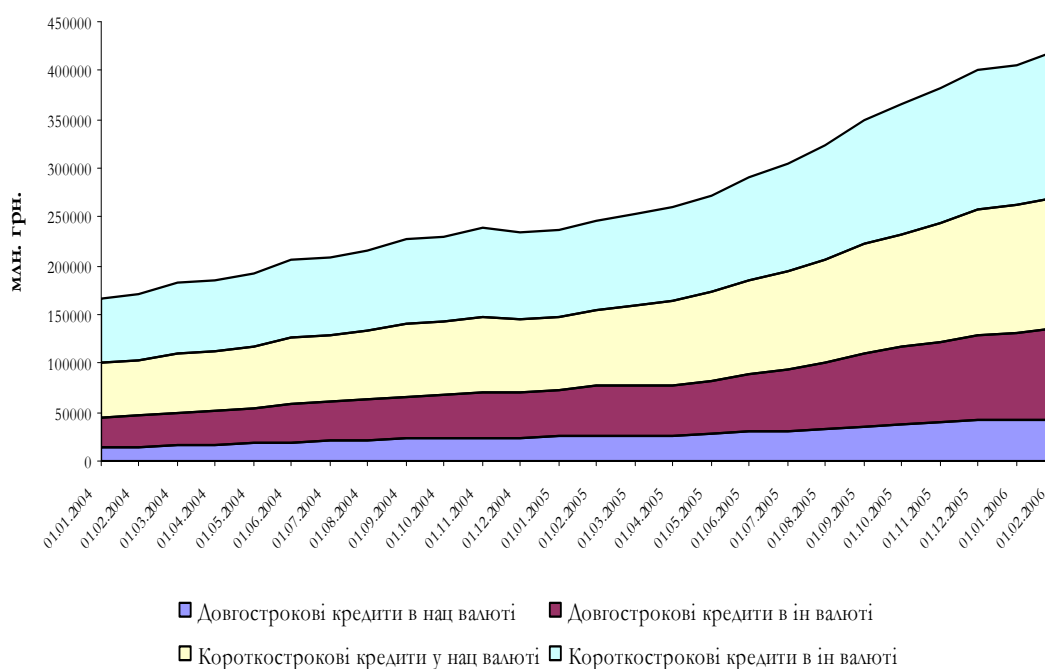

Рисунок 3.2 Вимоги банків за кредитами та зобов'язання за коштами, залученими на рахунки

Приріст депозитів в іноземній валюті, який склав 9,3%, перевищував приріст кредитів в іноземній валюті (5,4%). При цьому спостерігалася відсутність відповідного зростання депозитів в національній валюті, а саме було зниження їх на 4,4%, при відповідному зростанні обсягу кредитів в національній валюті на 3,7%. Ці показники свідчать про можливе виникнення ризику ліквідності.

Протягом минулого року питома вага довгострокових кредитів переважала в загальному обсязі вимог банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання та фізичним особам, і на 01.03.2006 року становила – 61,9%.

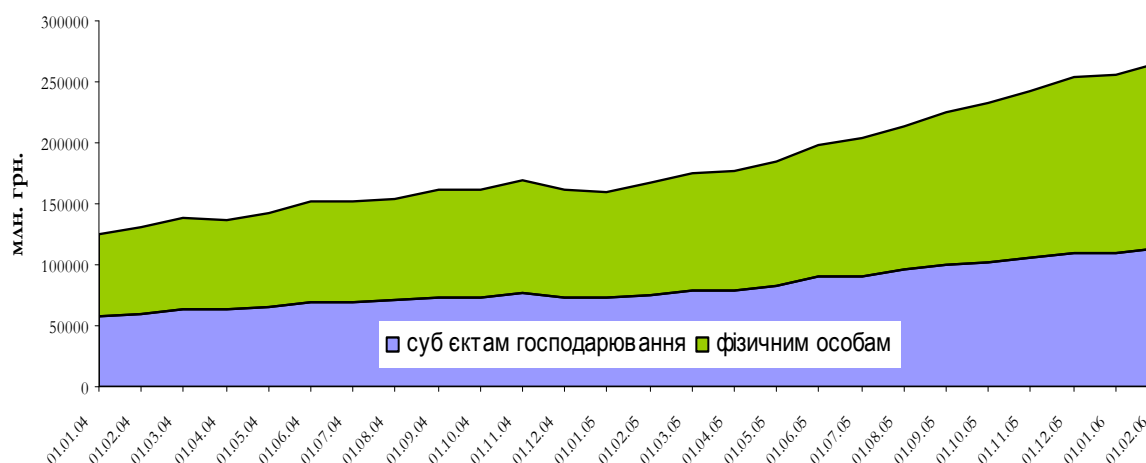
За січень – лютий 2006 динаміка приросту вимог банків за довгостроковими кредитами практично співпадала з динамікою приросту вимог за короткостроковими кредитами та відповідно дорівнювали 4,7% та 4,0%.

Рисунок 3.3 Вимоги банків за кредитами, наданими в економіку України

За січень – лютий 2006 року вимоги банків за кредитами, наданими фізичним особам ними зросли на 7,2%, у тому числі в національній валюті – на 7,4%, в іноземній – на 7,1%.

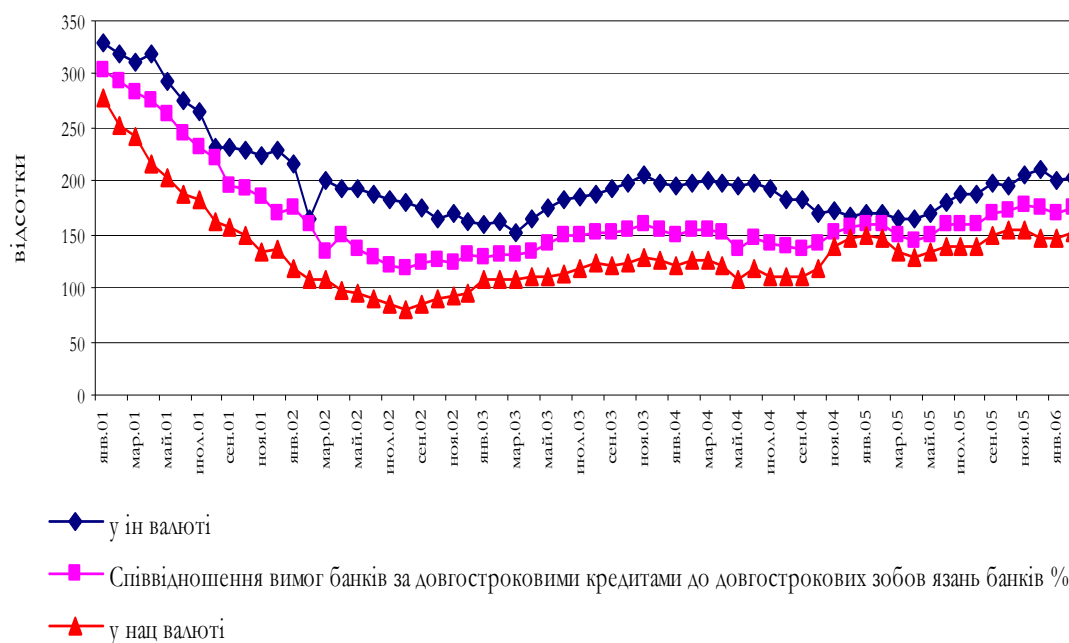
Обсяг вимог банків за кредитами, наданими суб'єктам господарювання зріс з початку 2006 року на 3,6%, у тому числі в національній валюті - на 3,0%, в іноземній – на 4,6%, що свідчить про відновлення ділової активності банків.

Рисунок 3.4 Вимоги банків за наданими кредитами

Зберігається платоспроможний попит фізичних осіб, у тому числі і на кредитні ресурси, про що свідчить те, що за два місяці поточного року питома вага вимог банків за кредитами, наданими фізичним особам, у загальному обсязі вимог зросла на 0,6 п.п. і становила 24%.

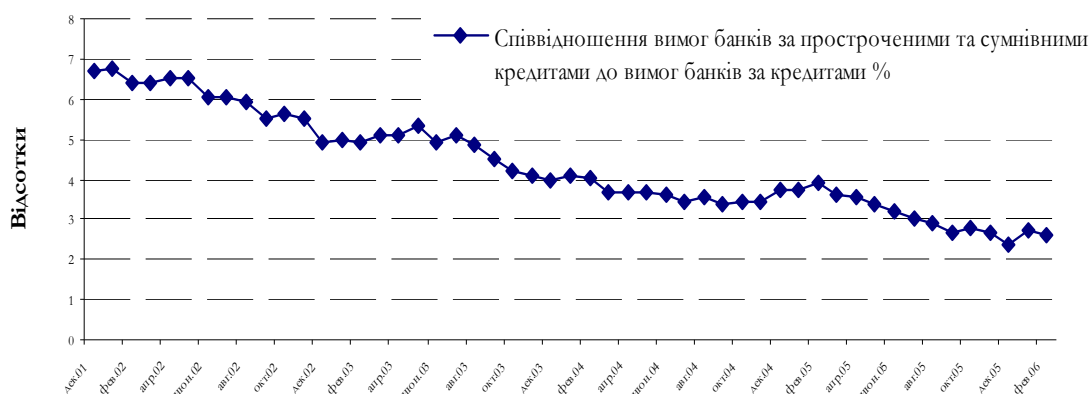
З початку 2006 року темпи зростання вимог банків за довгостроковими кредитами (103.5%) були вищими, ніж темпи зростання зобов'язань за довгостроковими депозитами (101.7%).

Рисунок 3.5 Співвідношення вимог банків з довгостроковими кредитами до довгострокових зобов'язань

Це вплинуло на те, що зростання вимог за довгостроковими кредитами не забезпечувалося відповідним зростанням зобов'язань за довгостроковими депозитами: на 01.03.2006 їх співвідношення становило 172,3% (в іноземній валюті – 200,7%). У лютому це співвідношення ще більш погіршилося. (Рис. 3.5)

Якість кредитів у лютому 2006 року покращилася. Про це свідчило зменшення співвідношення вимог банків за простроченими та сумнівними кредитами до загального обсягу вимог до 2,6% на 01.03.2006 року, з 2,7% на 01.02.2006 року (Рис. 3.6).

4. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ БАНКІВ УКРАЇНИ

За I квартал 2006 року зобов'язання банків України збільшилися на 6,2% і на 01.04.2006 становили 200 млрд. грн., в т.ч. нерезиденти – 17,4 % від зобов'язань.

Збільшення зобов'язань банків відбулось, в основному, за рахунок збільшення коштів фізичних осіб - на 4,3 млрд. грн. або на 6,0 %, строкових вкладів (депозитів) інших банків та кредитів, що отримані від інших банків – на 3,2 млрд. грн. або на 11,6%, субординованого боргу - на 1,2 млрд. грн. або на 47,8 %, коррахунків інших банків – на 946,2 млн. грн. або на 26,3%, коштів бюджету та позабюджетних фондів України – на 834,9 млн. грн. або на 41,7%.

Структура зобов'язань станом на перше квітня 2006 року має наступний вигляд: (Рис. 4.1)

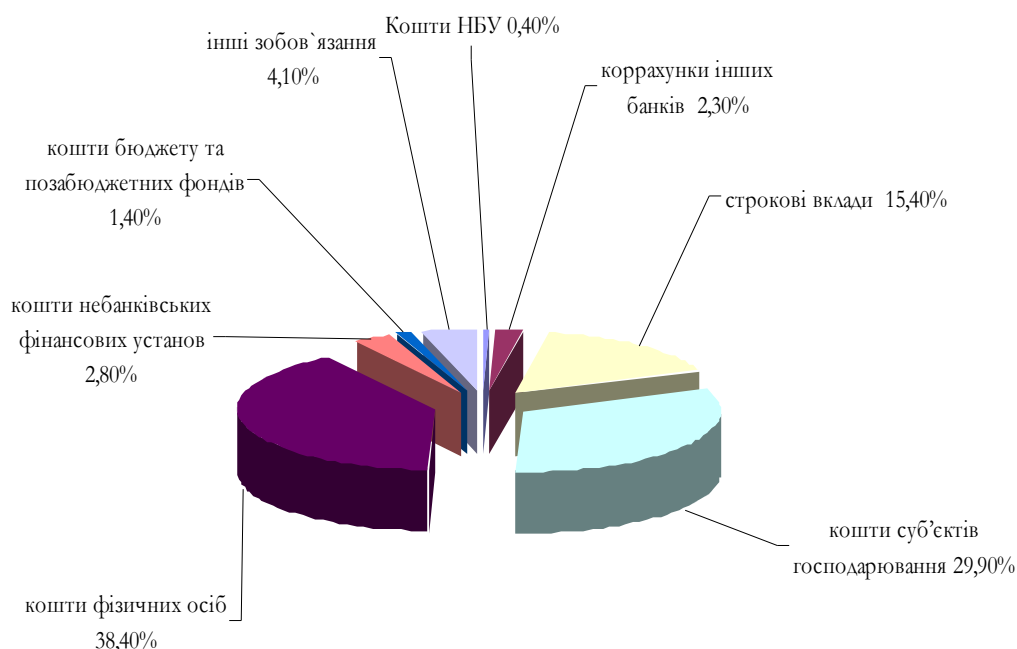

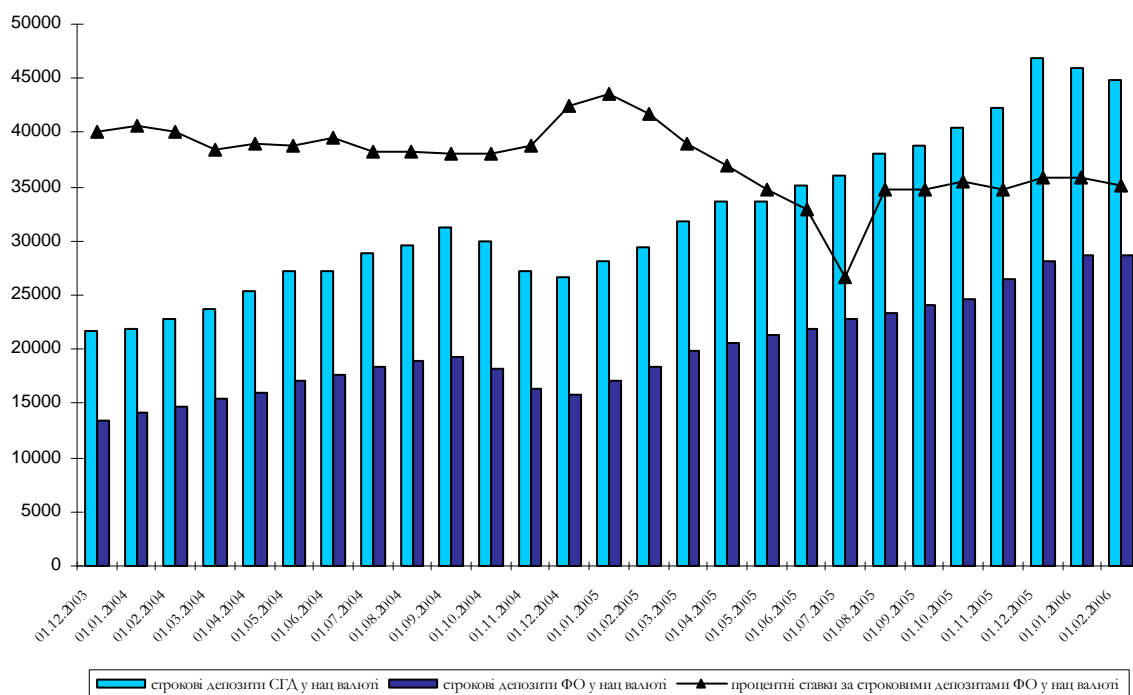
Рисунок 4.1 Узагальнена структура зобов'язання банків станом на 01.04.2006

В середньому по системі кошти Національного банку України складають 0,4 % від загальної суми зобов'язань; коррахунки інших банків – 2,3%; строкові вклади (депозити) інших банків та кредити, що отримані від інших банків – 15,4%; кошти суб'єктів господарювання – 29,9 %; кошти фізичних осіб - 38,4 %; кошти небанківських фінансових установ – 2,8 %; кошти бюджету та позабюджетних фондів – 1,4 %; кредити, отримані від міжнародних та інших фінансових організацій – 2,0%, цінні папери власного боргу – 1,4 %; субординований борг – 1,9 %; інші зобов'язання – 4,1%.

В січні 2006 року обсяг зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб зменшився на 1,4%. Разом з тим, за рахунок збільшення обсягу зобов'язань банків за коштами в іноземній валюті (на 9,3%) за період січень-лютий обсяг зобов'язань банків відновився і збільшився на 0,3% до 133 млрд. грн..

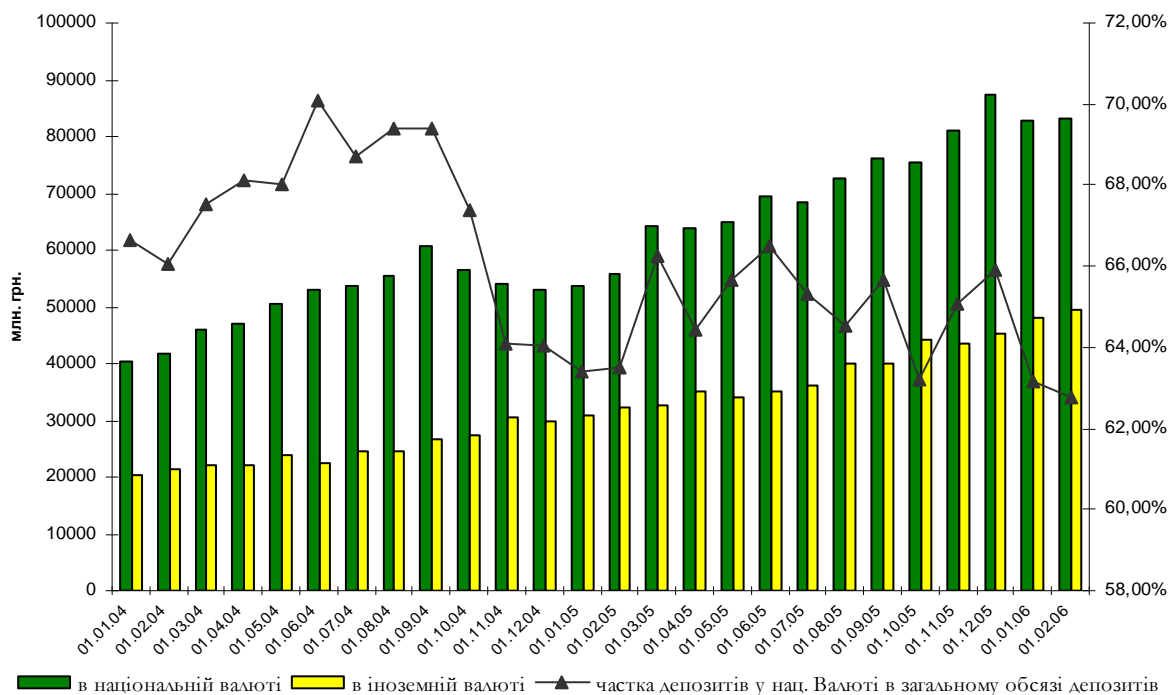
Строкові кошти в загальній структурі складають 59 млрд. грн. або 77,0 % від загальної суми вкладів, а вклади до запитання – 18 млрд. грн. або 23,0 %, що свідчить про зростання довіри вкладників до банків та уможливає розвиток довгострокових інвестиційних проектів банків.

Частка депозитів населення в загальному обсязі депозитів, яка на 01.03.2006 року становила 57%, демонструє впевнене зростання у порівнянні з депозитами суб'єктів господарювання. При цьому приріст зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки фізичних осіб за січень-лютий 2006 року становив – 3,6%, у тому числі в іноземній валюті – 9%, у національній валюті обсяг зобов'язань скоротився на 0,3%. Тенденція до переважного зростання депозитів фізичних осіб в іноземній валюті пояснюється інфляційними очікуваннями населення (Рис. 4.2).

Рисунок 4.2 Динаміка строкових депозитів та процентних ставок за ними

Населення віддає перевагу вкладам в національній валюті, які складають 54,8% від загальної суми вкладів фізичних осіб. Проте спостерігається тенденція до зменшення їх частки в загальному обсязі зобов'язань (Рис. 4.3).

Рисунок 4.3 *Зобов'язання банків за коштами, залученими за рахунок суб'єктів господарювання та фізичних осіб*

У січні-лютому частка обсягу зобов'язань за коштами, залученими на рахунки суб'єктів господарювання та фізичних осіб в іноземній валюті в загальному обсязі зобов'язань зростає на 3,1 п.п. до 37,4% з 34,3% на 01.01.2005. Це відбулося внаслідок зростання безпосередньо обсягу зобов'язань за коштами в іноземній валюті на 9,3%, як суб'єктів господарювання – на 9,9%, так і фізичних осіб – на 9,0%, до 49,8 млрд. грн.. Серед цих зобов'язань 84% склали кошти в доларах США, а 1,8% – кошти в євро.

Частка депозитів населення в загальному обсязі депозитів, яка на 01.03.2006 року становила 57%, демонструє впевнене зростання у порівнянні з депозитами суб'єктів господарювання. При цьому приріст зобов'язань банків за коштами, залученими на рахунки фізичних осіб за січень-лютий 2006 року становив – 3,6%, у тому числі в іноземній валюті – 9%, у національній валюті обсяг зобов'язань скоротився на 0,3%. Тенденція до переважного зростання депозитів фізичних осіб в іноземній валюті пояснюється інфляційними очікуваннями населення.

5. КАПІТАЛ БАНКІВ УКРАЇНИ

З початку 2006 року балансовий капітал банків збільшився на 7,6 % і на 01.04.2006 становить 27 млрд. грн. Таке зростання відбулося за рахунок збільшення статутного капіталу на 1,4 млрд. грн. або на 8,8 %, емісійних різниць – на 69,9 млн. грн. або на 12,9%, загальних резервів, резервного фонду та інших фондів банку – на 366,3 млн. грн. або на 12,3%.

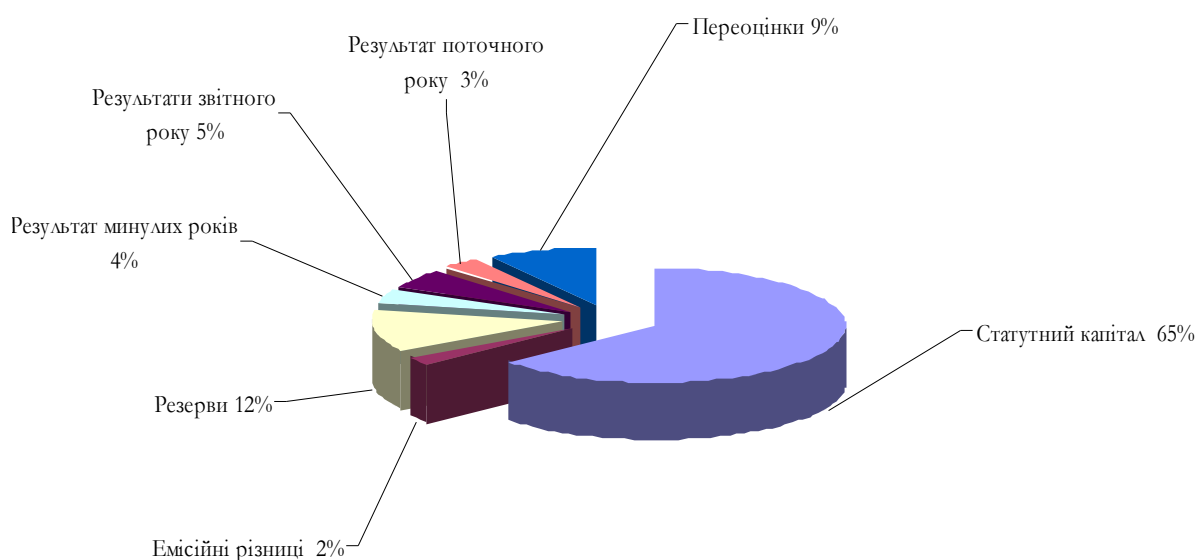
При цьому найменший розрив у темпах приросту активів, зобов'язань та капіталу банків України спостерігався у четвертому кварталі 2005 року (16,46%, 16,61%, 15,37%), що пояснюється прагненням банків підвищити свою капіталізацію. Проте в цілому, показники забезпечення операцій банків власним капіталом знижуються (**Табл. 5.1**)

Таблиця 5.1 Коливання показників забезпечення власним капіталом загалом по банківській системі України

Показник	01.01.2005	01.04.2005	01.07.2005	01.10.2005	01.01.2006
Покриття кредитних ризиків власним капіталом	21,05%	20,82%	19,01%	17,64%	17,89%
Забезпечення активних операцій власним капіталом	13,71%	13,03%	12,40%	12,01%	11,90%

Регулятивний капітал українських банків станом на 01.01.2006 склав 26,37 млрд. грн., що на 14,15% більше, ніж станом на початок четвертого кварталу 2005 року. Норматив регулятивного капіталу банків станом на початок 2006 року складав 14,95% при мінімальному значенні в 10%.

Балансовий капітал банків станом на 01.04.2006 має таку структуру: (**Рис. 5.1**).

Рисунок 5.1 Узагальнена структура балансового капіталу банків станом на 01.04.2006

Статутний капітал складає 64,0 % від капіталу, емісійні різниці – 2,2 %, загальні резерви, резервний фонд та інші фонди банків – 12,2 %, результат минулих років – 3,8 %, результати звітного року, що очікують затвердження – 5,3%, результат поточного року – 3,2 %, результат переоцінки основних засобів, нематеріальних активів та інвестицій в асоційовані та дочірні компанії – 9,3 %.

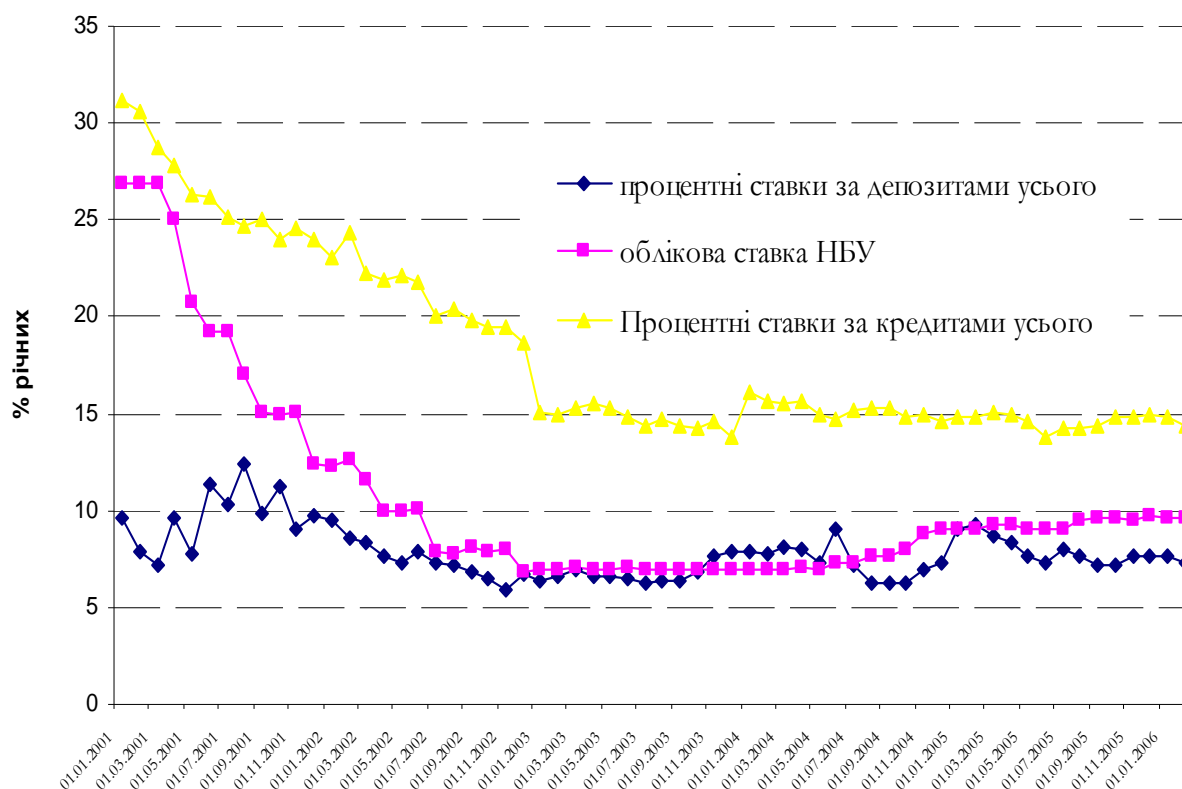
6. ДОХОДИ І ВИДАТКИ БАНКІВ УКРАЇНИ

Доходи банків України за четвертий квартал 2005 року зросли на 44% (у третьому кварталі на 61%). В цілому за 2005 рік банки одержали більш ніж 27 млрд. грн. доходів, що більше на 37% у порівнянні з 2004 роком. Зростання доходів у 2005 році в порівнянні з 2004 було спричинене зростанням відсоткових доходів на 40%, комісійних на 25%. Питома вага процентних доходів за 2005 рік дещо зросла (з 68% у 2004 році до майже 70% у 2005). Частка комісійних доходів - знизилася (з 23% у 2004 році до 21% у 2005)

Приріст витрат банків у 2005 році був майже на 11% нижчим, ніж приріст доходів, і склав трохи більше 33%. Зростання відсоткових витрат склало 40%, витрат на персонал – 39%, адміністративних витрат – 25%. Чисті витрати на формування резервів зросли майже на 17%.

Чистий прибуток за 2005 рік сягнув майже 2,2 млрд. грн., що більше на 72% у порівнянні з 2004 роком. Показник рентабельності активів за 2005 рік становив 1,01% (у 2004 році – 0,94%), рентабельності власного капіталу – 8,5% (у 2004 році – 6,85%).

Щодо середньозважених процентних ставок, то у лютому 2006 року за кредитами в національній валюті вони були на рівні – 15,9% (що на 0,5 процентного пункту нижче, ніж у грудні 2005 року), в іноземній – 11,5% (на 0,2 процентного пункту нижче, ніж у грудні 2005 року). У розрізі валют процентні ставки були такими: у доларах США – 11,5%; в євро – 11,7% (**Рис. 6.1**).

Рисунок 6.1 *Процентні ставки банків України*

На початок 2006 року середньозважені процентні ставки за депозитами склали: в національній валюті – 7,8%, що на 0,2 п. п. нижче, ніж у грудні 2005 року; в іноземній – 6,6%, що на 0,3 п. п. нижче, ніж у грудні 2005 року.

Населення активно вкладало кошти в доларах США та євро в банки, незважаючи на зниження у лютому процентних ставок за строковими депозитами фізичних осіб в іноземній валюті з 9,3 до 9%, у тому числі за короткостроковими з 8,7 до 8,4% та довгостроковими з 10 до 9,5%. Це може бути пояснено психологічним фактором напередодні виборів до Парламенту України, а також „київськими” виборами.

У лютому реальна процентна ставка за кредитами (з урахуванням інфляції в річному обчисленні) знизилася на 0,7% до 5,0%.

За депозитами, при підвищенні номінальних процентних ставок як у національній, так і в іноземній валюті реальна процентна ставка знизилася на 1,0 п. п. і на 01.03.2006 року становила мінус 2,5%.

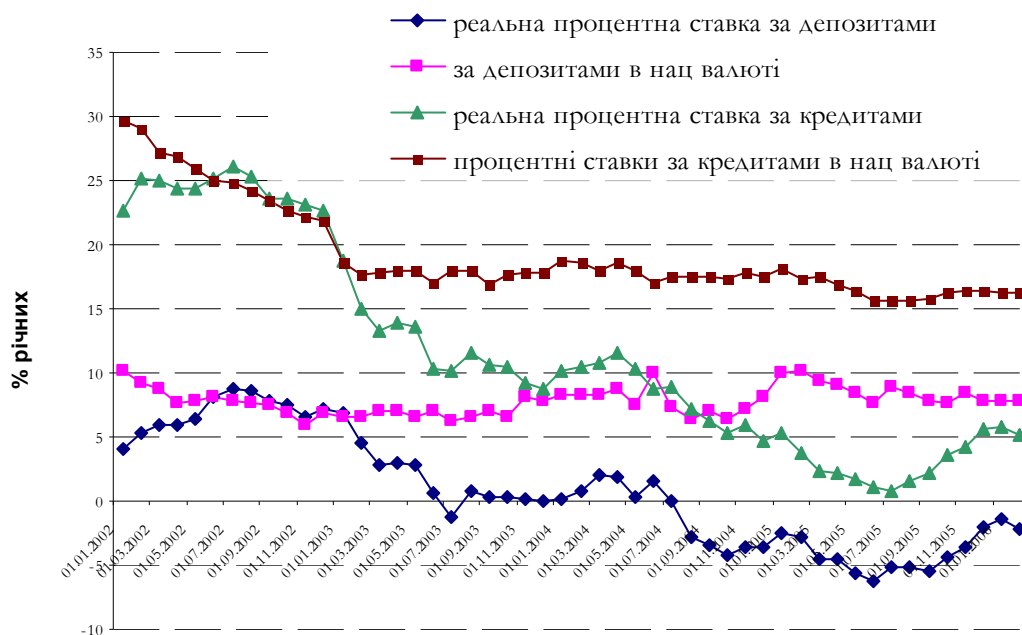

Рисунок 6.2 Процентні ставки банків України

У порівнянні з січнем, у лютому 2006 року маржа між процентними ставками за кредитами та депозитами зростає на 0,1 п. п. і становила 7,2%. На зазначену тенденцію насамперед вплинуло зниження процентних ставок за депозитами в національній валюті на 0,3 п. п., іноземній – на 0,4 процентних пункти. Із початку року рівень маржі між процентними ставками за кредитами та депозитами зріс на 0,1 п.п.

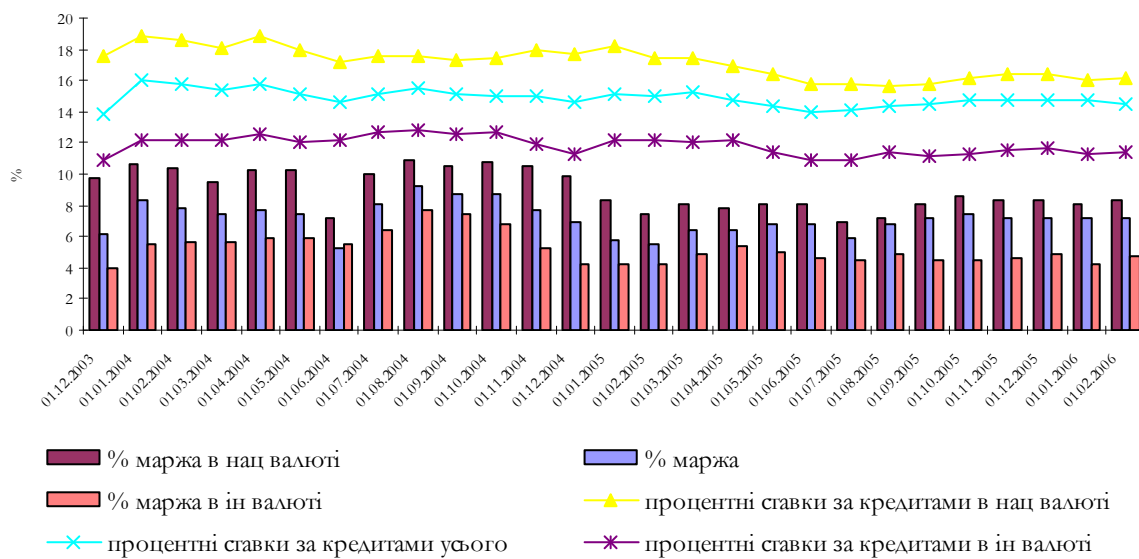

Рисунок 6.3 Процентні ставки за кредитами та % маржа

З метою забезпечення стабільного функціонування та розвитку банківської системи банки мають вживати заходів щодо підвищення рівня концентрації капіталу, зниження рівня ризикованості здійснюваних операцій та формування в необхідному обсязі резервів під ризику за активними операціями, покращення якості активів і пасивів та забезпечення їх збалансованого зростання, оптимізації витрат і доходів та підвищення ефективності діяльності.